

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2013-03-05

Närvarande: F.d. justitieråden Susanne Billum och Dag Victor samt justitierådet Annika Brickman.

Folkbokföringen i framtiden

Enligt en lagrådsremiss den 21 februari 2013 (Finansdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.
2. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
3. lag om ändring i begravningslagen (1990:1144),
4. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
5. lag om ändring i lagen (1998:527) om det statliga personadressregistret,
6. lag om ändring i lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet,
7. lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av departementsrådet Fredrik Löfstedt.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen

7 a §

Paragrafen behandlar folkbokföringen av ett barn som bor växelvis hos sina föräldrar. Syftet med bestämmelsen är att vårdnadshavarna, om de är överens, ska kunna välja hos vem av dem barnet ska vara folkbokfört och att folkbokföringen således kan bestämmas med bortseende från bestämmelserna i 7 § första stycket om var en person ska anses vara bosatt. Lagrådet anser att detta skulle framgå tydligare om det i paragrafens sista led angavs att ett barn får "... *folkbokföras* hos den av vårdnadshavarna som de båda kommer överens om". En sådan ändring föranleder följdändringar i 6 § första stycket och 7 § tredje stycket.

9 §

Enligt förslaget i första stycket ska en vistelse inte anses leda till ändrad bosättning om den föranleds enbart av ett beslut om vård vid "en sådan institution för vård och boende som registreras i Socialstyrelsens nationella register för vård och boende (HVB-registret)". Eftersom HVB-registret inte är reglerat i lag eller ens i annan författning och det dessutom synes oklart vilka institutioner som omfattas är det enligt Lagrådets mening olämpligt att hänvisa till registret i lagtexten. Lagrådet förordar därför att 9 § första stycket 4 utgår och att 9 § första stycket 3 utformas efter mönster av den nuvarande 10 § första stycket 5.

15 §

Bestämmelsen gäller folkbokföringen av äldre personer som för service och omvårdnad vistas i en sådan bostad för äldre människor som avses i 5 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) i en annan församling än den tidigare bostaden. Enligt den gällande lydelsen får en sådan person folkbokföras där han eller hon var eller borde ha varit folkbokförd när han eller hon flyttade till den aktuella bostaden. Han eller hon folkbokförs då på samma fastighet som tidigare eller endast i församlingen eller om det finns särskilda skäl på en annan fastighet.

I remissen föreslås – förutom den förändring som följer av övergången till folkbokföring i kommun i stället för i församling – att av kommunen beslutad flyttning till äldreboende i annan kommun inte ska anses leda till ändrad bosättning. Om kommunen däremot beslutar om flyttning till ett äldreboende inom samma kommun gäller vanliga regler, dvs. ändrad bosättning anses ha skett och folkbokföring ska då ske på äldreboendet och inte på den ursprungliga bostaden. Av författningskommentaren framgår att avsikten med förslaget är att ta bort den nuvarande friheten att välja om man vill vara folkbokförd på den tidigare bostaden eller på äldreboendet (jfr å andra sidan den nya 7 a §).

Lagrådet konstaterar att förslaget innebär att äldre personer som under i övrigt likartade yttre förhållanden nödgas flytta till äldreboende kommer att behandlas olika i folkbokföringshänseende beroende på i vilken kommun äldreboendet råkar vara beläget. Det är svårt att se några avgörande skäl för en sådan skillnad, vilken inte är betydelselös för den enskilde. Om maken bor kvar i den tidigare gemensamma bostaden kan visserligen ibland reglerna om dubbel bosättning bli aktuella och folkbokföring då ske i den tidigare bostaden. Detta förutsätter dock att den make som vistas i äldreboendet är så pass frisk

att han eller hon regelmässigt kan tillbringa sin dygnsvila i ursprungsbostaden (se 7 §). Med hänsyn till att flyttning till särskilt boende sällan blir aktuell innan den enskilde är i behov av omfattande vård och omsorg torde denna möjlighet få begränsad betydelse. Lagrådet vill tillägga att frågan om folkbokföring i den tidigare bostaden inte endast har känslomässiga aspekter för de enskilda (jfr remissen s. 91) utan även kan ha ekonomiska sådana, bl.a. när det gäller sociala förmåner av olika slag (jfr HFD 2011 ref. 12).

Lagrådet ifrågasätter om det finns tillräckliga skäl för att upprätthålla denna skillnad mellan flyttning till ett äldreboende inom samma kommun jämfört med flyttning till ett äldreboende i t.ex. en grannkommun.

Lagrådet vill i sammanhanget anmärka att det får förutsättas att äldre personer som är folkbokförda i den tidigare bostaden med stöd av nu gällande regler inte kommer att få ändrad folkbokföring enbart av det skälet att nya regler träder i kraft.

35 §

Nuvarande lydelse av första stycket innebär att det vid flyttning krävs att anmälan gjorts inom den i 25 § angivna tidsramen (en vecka från flyttningen) för att den nya folkbokföringen ska gälla från flyttningdagen. I annat fall gäller den nya folkbokföringen från och med den dag då anmälan kom in.

Den nu föreslagna ändringen sammanhänger med förslaget till ändring av 26 § som innebär att en särskild längre tidsram för anmälan ska gälla när någon flyttar in från utlandet. Av allmänmotiveringen framgår att denna längre tidsram inte är avsedd att vara tillämplig när det gäller den här reglerade frågan om från vilken dag en ny folkbok-

föring ska gälla. För att den nya folkbokföringen ska gälla från flyttningsdagen ska, även när det gäller inflyttning från utlandet, också fortsättningsvis krävas att anmälan görs inom en vecka från flyttningen. Enligt Lagrådets mening skulle detta framgå tydligare om första meningen i första stycket formulerades på förslagsvis följande sätt:

Vid flyttning gäller den nya folkbokföringen från och med flyttningsdagen om den som flyttat gör en sådan anmälan som avses i 25 eller 26 § inom en vecka från flyttningen.

I remissen föreslås, med hänvisning till RÅ 2008 ref. 13, en ny regel i tredje stycket av innebörd att ett beslut om folkbokföring får ändras vid omprövning eller överklagande, även om frågan om folkbokföring har prövats på nytt efter det omprövade eller överklagade beslutet. Vid lagrådsföredragningen har upplysts att Skatteverket tidigare ansett sig kunna rätta en felaktig folkbokföring retroaktivt, men att man tolkat rättsfallet så att detta i avsaknad av en särskild regel inte längre skulle vara möjligt.

Lagrådet ifrågasätter om rättsfallet, som tar sikte på helt andra rättsfrågor, motiverar en så långtgående slutsats. Den nu föreslagna bestämmelsen är dessutom inte begränsad till den situation som var aktuell i rättsfallet, dvs. avregistrering, utan har fått en generell utformning som sträcker sig över hela folkbokföringsområdet. Vad detta kan innebära för besluts- och domstolsprocessen i folkbokföringsmål har inte analyserats i remissen. Detsamma gäller om det kan uppkomma parallella processer om samma fråga, om även det senare beslutet överklagas, och risk för motstridiga avgöranden. Konsekvenserna av förslaget kan sålunda inte bedömas. Med beaktande av det begränsade behov bestämmelsen avses fylla avstyrker Lagrådet därför att den genomförs.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.